Р Е Ц Е Н З И Я

за научната продукция на гл.ас. д-р **Борис Пламенов Боев**, кандидат за академичната длъжност „доцент” в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност Историческа демография – Законодателство в областта на миграционната политика между двете световни войни, обнародван в „Държавен вестник“, № 92 от 31 октомври 2025 г., обявен за нуждите на секция „Историческа демеграфия“ при департамент „Демография“ на Института за изследване на населението и човека към БАН.

от проф. д-р Искра Баева, преподавателка но съвременна история в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”

1. Информация за конкурса

Конкурсът за доцент, на който се явява като единствен кандидат гл.ас. д-р Борис Боев, е за нуждите на секция „Историческа демография“ при департамент „Демография“ на Института за изследване на населението и човека към БАН. Решението за обявяване на конкурса е взето след обсъждане на хабилитационния труд на гл.ас. д-р Борис Боев на заседание на секцията. Конкурсът е обявен в № 92 на „Държавен вестник” на 31 октомври 2025 г.

2. Информация за единствения кандидат в конкурса

Борис Пламенов Боев е роден на 21 юни 1984 г. в София. След като завършва средното си образование в IX Френска езикова гимназия „Алфонс дьо Ламартин“ през 2003 г., той записва специалност „история” в СУ „Св. Климент Охридски”, която завършва през 2007 г. с бакалавърска степен по история и учителска правоспособност. Продължава образованието си в магистърската програма по „Нова и съвременна българска история“, която завършва през 2012 г. Явява се на докторантски конкурс, печели го и от началото на 2013 г. е зачислен като редовен докторант в Катедрата по история на България с научен ръководител доц. д-р Цвета Тодорова. На 12 май 2017 г. защитава

дисертацията си на тема „Студентските организации и движения в България (1931–1939)“ в професионално направление 2.2. История и археология (История на България – Нова българска история (1878 – 1944 г.), в резултат на което получава научната и образователна степен „доктор“.

В рамките на постдокторантска програма от юни 2028 до юни 2019 г. Борис Боев специализира с индивидуална стипандия на името на проф. Иван Дуйчев в Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“ към СУ „Св. Климент Охридски“.

От средата на 2019 г. Борис Боев е на работа в Института за изследване на населението и човека към БАН, където е назначен за главен асистент и продължава да работи като такъв до днес. Според официалното удостоверение от института гл. ас. Борис Боев има трудов стаж от 6 години и 7 месеца.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Гл.ас. д-р Борис Боев отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент”, тъй като има научната и образователната степен „доктор”; заемал е академичната длъжност главен асистент в продължение на повече от 6 години; представил е хабилитационен труд на тема „Миграционната политика в българското законодателство между двете световни войни (1919 – 1939 г.)”, който не повтаря темата на дисертацията му и е публикуван н Академичното издателство „Проф. Марин дринов“; представил е справка за минималните национални изисквания и за специалните изисквания на БАН; предложил е и документ за проверка за плагиатство, каквото не е открито.

4. Характеристика на представените научни публикации

Гл.ас. д-р Борис Боев участва в конкурса за „доцент” с хабилитационен труд, 12 статии и 4 студии, посветени на демографски и други проблеми от модерната българска история.

Най-важен за оценката на изследователските качества на гл. ас. д-р Борис Боев несъмнено е неговият хабилитационен труд „Миграционната политика в българското законодателство между двете световни войни (1919 – 1939 г.)” (Изд. на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2025, ISBN 978-619-245-584-2), затова ще се спра по-подборно на него.

Монографията, както е заявено в заглавието, е посветена на един аспект от законодателството в Царство България през бурния междувоенен период, в което се занимава с различните аспекти не само на миграционната политика, а и на усилията за устройване на бежанците и мигрантите, както и на изграждането на жилища в големиге градове. По този начин водещата тема на монографията на гл. ас. д-р Борис Боев напълно отговаря на спецификата на Института за изследване на населението и човека към БАН. Централно място в книгата заема представянето на особено болезнения за страната ни проблем с десетките хиляди български бежанци от съседните държави (именно за тях е създадено миграционното законодателство), резултат от загубените войни, водени от България във второто десетилетие на века.

Гл. ас. д-р Борис Боев е разработил своята монография в обем от 198 печатни страници. С оглед на спецификата на изследването, в което на преден план е законодателството, за написването на своята книга гл.ас. д-р Борис Боев е използвал като основна документална база течението на „Държавен вестник“ в протежение на 23 години. Второ място като документален източник заемат стенограмите от заседанията на Народното събрание в продължание на 10 години, като е включил и две тематични приложения към стенограмите. Тъй като Борис Боев е изследвал не само имиграцията, а и емиграцията, той е използвал и спомените на четирима български емигранти – трима от Аржентина и един от Съединените щати. Що се отнася до научната литература, тя наброява 106 позиции, но представя както чисто исторически изследвания, така и законодателна и демографски, каквато е спецификата на книгата.

Авторът е структурил своя хабилитационен труд в три глави, всяка от които представя законодателството в три различни сфери на демографските предизвикателства, пред които се изправя България в междувоенния период. Първата глава „Имиграционната политика в българското законодателство – правна регулация на бежанския въпрос (1919 – 1939 г.)“ е посветена на най-болезнения въпрос за бежанците, които търсят в България спасение от репресиите, на които са били подложени или от които се страхуват, след като родните им места преминават в други държави. Втората глава „Емиграционната политика в българското законодателство (1919 – 1939 г.) – концепции, мерки и средства за неговото разрешаване“ се занимава със законодателството по отношение на обратния процес –

емиграцията на българи по икономически или политически причини в по- близката или по-далечната чужбина. Докато последната, трета глава „Вътрешномиграционната и урбанизационна политика в контекста на българското законодателство (1919 – 1939 г.). Концепции, мерки и средства за тяхното осъществяване“ е в известна степен встрани от външната демографска проблематика, свързана с влизане и излизане на хора от страната, тъй като е посветена на придвижването на българите вътре в страната, но и на държавните усилия да се решат техните проблеми, първо място сред които заема жилищният вапрос заради непрекъснато нарастващото население на по-големите градове и най-вече на София.

Гл.ас. д-р Борис Боев е формулирал целта на изследването си по следния начин: „*да се изясни концепцията за миграционната политика на българската държава в периода между двете световни войни (1919 – 1939 г.), базирайки се на приетите законодателни мерки и средствата за тяхното осъществяване*“ (с. 9). Тя потвърждава избрания исторически подход да бъдат проследени проблемите, породили посоченото законодателство, мотивите, с които вносителите предлагат проектозаконите, както и да се потърсят резултатите от приетите закони. Авторът е посочил и три задачи на своето изследване, които са в сферата на търсенето на концепции в българската политика в трите избрани сфери: по отношение на бежанците, на емиграцията и на вътрешните миграции. Обосновал е и използването и значението на понятия като концепция и мерки, както и използваната от него методология. Д-р Борис Боев е представил и достатъчно убедителен демографски преглед на литературата по избраната проблематика, върху която се опира в изследването си. Той не само е отдал дължимото на своите предходници, но е съумял да открои и своето място сред тях.

Същинската част на книгата съвсем заслужено започва с опитите на българската държава да се справи с огромния бежански проблем, предизвикан от двете национални катастрофи, преживени от България във второто десетилетие на XX век. В нея гл. ас. д-р Борис Боев е проследил опитите на две съвсем различни по своята политическа насоченост правителства (едното е на БЗНСу а другото на Демократическия сговор) да осигурят на хилядите бежанци условия за живот и поминък в България. Той много внимателно проследява парламентарните спорове както по принципния спор дали

бежанците трябва трайно да уседнат в България или е по-добре да се потърсят възможности те да могат да се върнат по родните си места, така и за това дали българската държава има възможности да ги подпомогне и как трябва да стане това. Специално внимание отделя авторът на бежанския заем, гарантиран от Обществото на народите, като в представянето на обсъжданията той представя различните гледни точки не само по бежанския въпрос, а и за дейността на тази първа по рода си световна организация. Гл. ас. д-р Борис Боев не е в ролята на безпристрастен разказвач и анализатор, а заема и позиция по отношение на различните гледни точки. Верен, макар и изпълнен с горчивина е един от основните изводи от първата глава: че българската държава не успява да настани бежанците със свои сили, а е принудена да го направи под чужд контрол и според външните изисквания (с. 80).

Втората глава на книгата е посветена на обратния процес: политиката на българската държава по отношение на онези свои граждани, които искат да напуснат страната временно или трайно, с две думи – към емиграцията. Обратно на проблемите на бежанците, разгледани в първата глава, в случая с емигрантите изборът е личен, дори когато не е съвсем доброволен, а полупринудителен (в случаите с икономическата и политическата емиграция). В тази глава задачата на гл. ас. д-р Борис Боев е по-лесна, тъй като той е приел за изходна позиция законодателството отпреди периода на войните, след което надгражда с анализ на поправките в това законодателство през междувоенния период. Същевременно тази глава е и най-подробно структурирана поради многообразието на мотивите и характера на различните групи емигриращи – трайни или сезонни, отвъдокеански, европейски или балкански и т.н. Проследявайки не само законодотелството, но и историко-демографските проблеми на междувоенна България, авторът е стигнал в анализа си до общия извод, че усилията на българската държава са насочени към запазването на демографския потенциал на страната. Другият му извод е, че държавната емигрантска политика е била прагматична, гъвкава и умерена.

Съвсем различни демографски проблеми е разгледал гл. ас. д-р Борис Боев в третата глава на хабилитационния си труд, а именно опитите за законово регулиране на вътрешната миграция и свързаната с нея урбанизационна политика на държавата. В тази част от своето изследване авторът отново се е опитал да представи своята гледна точка, на

моменти екологична и социална, за държавната политика по планомерното разселване на населението на страната, запазването на аграрната продуктивност чрез щадящо земеделие, опитите за решаване на жилищните проблеми на големите градове чрез масово строителство, особено в София, където броят на бездомните е най-голям. Става ясно колко е трудно да се проследят опитите за решаване на социални проблеми чрез законодателна дейност. За да го постигне авторът проследява идейните позиции на представителите на различните партии в Народното събрание, когато се обсъждат и приемат законите. В тази глава, както и в цялата книга, ясно може да се проследи идеята на Борис Боев да се противопоставят левите социални виждания на представителите на БЗНС срещу десните собственически тенденции, реализирани от десните партии, независимо дали са от Народния сговор, Демократичния сговор, деветнайсетомайците и т.н. Изводите на автора за българската политика в тази сфера са подобни – че държавата се е опитала да избегне „*радикални и прибързани решения, а да се залага на умереност, гъвкавост и социално-икономически мерки и средства с насърчителен характер*“ (с. 174).

Общата ми оценка за монографията на гл.ас. д-р Борис Боев е, че изборът на тема, формулирането на основните проблеми, отразени в структурирането на книгата, анализът на демографските тенденции и опитите на различните правителства да ги разрешат с помощта на законодателството в двете междувоенни десетилетия, са дали много добър резултат. Това са водещите ми мотиви за извода, че книгата „Миграционната политика в българското законодателство между двете световни войни (1919 – 1939 г.)“ изпълнява всички изисквания за хабилитационен труд.

От другите публикации, с които гл.ас. д-р Борис Боев участва в конкурса, на първо място бих поставила онези, които са свързани с областта, в която той кандидатства за професионално развитие. Такива са статиите и студиите: „Sofia Students’ Temperance Society – Establishment And Activity In Relation With The Reduction of Population Mortality in Bulgaria (1922-1939)“, публикувана в сп. „Население“, 2020, № 3, с. 477-487; „Концепции за разрешаване на българския бежански въпрос в контекста на създаването на Закона за селско-стопанско настаняване на бежанците през 1926 г.“, публикувана в сборника „Миграции, общности и културно-историческо наследство“, 2021, с. 287-310; „Мерки за разрешаване на българския бежански въпрос и средства за тяхното

осъществяване в контекста на Закона за заселване на бежанците и обезпечаване на поминъка им (1920–1937)“, публикувана в сборника „Миграция и обществено развитие“, София, 2022, с. 108-134; „Законът за селскостопанско настаняване на бежанците – мерки за разрешаване на бежанския въпрос и средства за тяхното осъществяване (1926–1937 г.)“. Известия на Исторически музей–Кюстендил, Т. 23, 2023, с. 385-400; „Законът за бежанския заем от 1926 г. и концепцията за настаняване на българските бежанци“, публикувана в „Балканите – език, история, култура“, Т. 8, 2023, № 1; „Концепции за разрешаване на българския бежански въпрос в контекста на създаването, промените и допълненията на Закона за заселване на бежанците и обезпечаване на поминъка им (1920–1928 г.)“, публикувана през 2024 г. в сп. „Епохи“, т. 32, № 2, с. 438-457; „Емиграционният въпрос в българското законодателство (1919-1939 г.) – концепции, мерки и средства за неговото разрешаване. Демографски проблеми през вековете – измерения и перспективи“, публикувана в Сборник с доклади от Националната научна конференция с международно участие Видин, 2024, с. 117-152. Те показват как гл. ас д-р Борис Боев е изследвал различни аспекти на демографската политика, преди да ги събере, обобщи и развие в хабилитационния си труд.

Заслужават внимание и няколкото публикации на участника в конкурса гл. ас. д-р Борис Боев, които не са свързани с проблематиката на хабилитационния труд. На първо място става дума за книгата „Любов към науката, любов към народа. Студентските организации и обединения в България (1931-1939), издадена през 2918 г., която е развитие на дисертационния му труд. Прави впечатление, че тази книга очевидно е подпомогнала ориентирането на гл.ас. д-р Борис Боев към междувоенния период и социалните проблеми. Другите подобни публикации са: „Мюнхенското съглашение от 1938 г.“ в сп. „Понеделник“, 2018, № 9-10, с. 127-137; „Там имаше локви кръв...“: Студентските протести срещу Александър Цанков и отражението им в парламентарните прения (16-18 декември 1931 г.) в сп. „Историческо бъдеще“, 2018, № 1-2, с. 49-64; „Българската „дирижирана демокрация“ (1937-1939) в дневника на Васил Митаков“ в сп. „Понеделник“, 2019, № 1-2, с. 131-135; „Обвинени в подбудителство към вражда и омраза. Съдебни преследвания срещу български студенти през 30-те години на XX век“ в сп. „Исторически преглед“, 2019, № 1, с. 85-109; „Добър университетски консерватизъм“? Академичният

свет и студентите през 30-те години на XX век“ в сп. “Минало“, 2020, № 1, с. 67-82. Всички те са посветени на важни моменти от политическото развитие на България през 30-те години на XX в., но и на други важни европейски събития от същия период.

Съпътстващите хабилитационния труд публикации на гл. ас. д-р Борис Боев демонстрират развитието на научните му интереси от социално-политическа история на България в междувоенния период към етно-демографските проблеми.

5. Оценка на научните приноси на кандидата

Монографията на гл.ас. д-р Борис Боев дава възможност на читателите да се запознаят с разностранните усилия на българските правителства от междувоенния период за решаване на демографските проблеми на България, задълбочили се след двете национални катастрофи. Той е избрал като основа на своите демографски изследвания парламентарните дискусии и създаденото в резултат на тях законодателството, но се е възползвал и от базовото си историческо образование и от умението си да прави исторически анализ, поставил е законите за бежанците, емиграцията и вътрешните миграции в контекста на историческите предизвикателства, пред които е изправена България в този период. Потвърждавам очертаните от автора приносни моменти на работата. Той е направил успешен опит за цялостно изследване на миграционното законодателство, формулирал е държавната концепция за решаване на демографските проблеми, очертал е и резултатите в исторически контекст, чрез проследяване на мерките и средствата за осъществяване на концепцията, изследвал е и някои закони, които до момента са останали встрани от научния интерес, успял е да разкрие мотивите и идеологическата насоченост на политиците, участвали в парламентарните дискусии при приемането на демографското законодателство.

Могат да се потърсят още приноси, но общият ми извод е, че като цяло научната продукция на гл. ас. д-р Борис Боев има приносен характер.

6. Критични бележки и препоръки към кандидатката в конкурса

Положителната ми оценка за хабилитационния труд на гл.ас. Борис Боев не означава, че в него, както и във всяко човешко творение не се срещат неточности. В

случая те са незначителни, но заслужава да се спомена с оглед на по-нататъшната работа на колегата.

Струва ми се, че когато говори за правата на българите, останали след Ньойския договор в други държави (с. 35-36), авторът би могъл да се позове на Договора за правата на малцинствата, подписан в Париж на 28 юни 1919 г., или най-малкото да обясни защо не е спазван от нашите съседки.

Може би, когато се говори за опасността от радикализацията на бежанците, която ги води към комунизъм, би трябвало да се спомене и опасността от краен национализъм (с. 37).

Въпреки желанието на нашата северна съседка да принадлежи към друг европейски регион, все пак Румъния е на Балканите, а не в Централна Европа (с. 100).

Имам известно несъгласие и с тезата на автора, следваща тази на Й. Каллчев от Русе, че градинарството (сезонната трудова миграция на зеленчукопроизводители от Северна България в съседни или недалечни страни) представлява демографска опасност за България (с. 125) Вярно е, че немалко градинари остават в страните, където реализират уменията си през пролетта и лятото, но това става едва след затварянето на границите след Втората световна война, което прави невъзможно сезонното им движение.

Както се вижда, моите забележки и несъгласия са съвсем дребни и в никакъв случай не променят общата ми висока оценка за монографията на гл.ас. д-р Борис Боев.

7. **Оценка на представените наукометрични показатели**

Наукометричните показатели на гл. ас. д-р Борис Боев показват, че той отговаря на националните изисквания за академичната длъжност „доцент“ в областта на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност Историческа демография, определени в Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Той има защитена дисертация (група А – 50 т.), хабилитационен труд, с който участва в конкурса (Група Б – 100 т.), публикации в реферирани и индексирани издания, како.то и в нереферирани издания (Група В, показател 6 – 30 т.; показател 7 – 70 г.; показател 9 – 60 т. = общо 160 т.), както и цитиранията на публикациите му (Група Г – 70 т.). Общият брой е 380 т.

8. Заключение

Анализът на хабилитационния труд на гл. ас. д-р Борис Боев, прегледът на останалите му публикации, както и положителните ми лични научни контакти с него през годините ми дават пълното основание да препоръчам на научното жури на гл. ас. д-р Борис Боев да бъде присъдена академичната длъжност „доцент" в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност Историческа демография – Законодателство в областта на миграционната политика между двете световни войни, за нуждите на секция „Историческа демеография" при департамент „Демография" на Института за изследване на населението и човека към БАН.

С което заявявам, че убедено ще гласувам за присъждането на академичната длъжност „доцент" на гл. ас. д-р Борис Боев.

2 февруари 2026 г. Рецензент:

проф. д-р Искра Баева